

АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ КРИСЬ-ПУГАЧ (1936–2015)

Медицина громада та ортопедична спільнота України зазнали тяжкої втрати. 2 серпня 2015 року на 79-му році пішов із життя професор Анатолій Павлович Кризь-Пугач, Лікар з великої букви, талановитий вчений ортопед-травматолог, чудова людина, вчитель із добрим, ширим серцем, який все своє життя віддавав хворим та учням.

Анатолій Павлович народився 24 вересня 1936 р. в с. Прислuch Полонського району Хмельницької області в сім'ї хліборобів.

У 1944 р. його батько загинув у боях під Проскурівом. Мати залишилася з трьома малолітніми дітьми. Тяжке повоєнне лихоліття змусило хлопчика взяти на себе батькові обов'язки в домашньому господарстві та поєднувати їх з навчанням.

Після семирічної школи в 1950 р. вступив до Житомирської фельдшерсько-акушерської школи (нині — Житомирський медичний коледж), після закінчення якої з відзнакою Анатолій Павлович у 1954 р. без екзаменів був зарахований студентом до Вінницького медінституту ім. М.І. Пирогова, де за відмінне навчання та активну громадську діяльність (був секретарем комсомольського бюро курсу, членом комсомольського комітету інституту) був удостоєний персональної (Сталінської) стипендії, що дозволила матеріально допомагати матері та молодшим сестрам. Інститут теж закінчив із відзнакою в 1960 р. та був зарахований до аспірантури на кафедру анатомії Вінницького медінституту. Згодом працював заступником головного лікаря і травматологом Гайсинської центральної районної лікарні Вінницької області (1963–1965 рр.).

З 1965 р. науково-практична та громадська діяльність А.П. Кризь-Пугача пов'язана з Українським НДІ травматології та ортопедії. Особиста організованість, внутрішня дисциплінованість, надзвичайна працездатність дозволили йому пройти нелегкий шлях від клінічного ординатора, молодшого та старшого наукового співробітника, ученого секретаря інституту до керівника клініки травматології та ортопедії дитячого й підліткового віку, яку він очолював у 1981–2006 рр., а до 2015 р. працював науковим консультантом.

Анатолій Павлович захистив кандидатську дисертацію на тему «Про формування кісткових структур довгих трубчастих кісток верхньої кінцівки та значення їх деяких особливостей у травматологічній практиці» (1966 р.), а в 1978 р. — докторську на тему «Деформуючий коксартроз у дітей та підлітків», у 1992 р. отримав звання професора.

Результатом наукових досліджень стали розробка та впровадження в клінічну практику концепції профілактики дитячого травматизму та експертизи дитячої інвалідності, удосконалення методів лікування переломів кісток та осьових деформацій верхніх і нижніх кінцівок уродженої та набутої етіології, ніркової остео-дистрофії, фіброзної дисплазії,

солітарних та аневризмальних кісткових кіст, недосконалого остеогенезу тощо.

Під керівництвом Анатолія Павловича вивчали вплив несприятливих екологічних факторів довкілля на виникнення й перебіг вроджених і набутих захворювань опорно-рухової системи, дегенеративно-дистрофічні ураження суглобів у дітей та підлітків, системні диспластичні та пухлиноподібні захворювання кісток, пологові ушкодження немовлят тощо.

Вперше на теренах СНД порушив проблему остеопенії та остеопорозу в дітей, обґрунтував принципи діагностики та схеми профілактики порушень структурно-функціонального стану кісткової тканини.

А.П. Кризь-Пугач був піонером застосування при пухлиноподібних диспластичних ураженнях та доброякісних пухлинах керамічного гідроксіапатиту для пластики післяопераційних дефектів кісток.

Анатолій Павлович — ініціатор створення Українського центру ортопедії та травматології дитячого й підліткового віку, під його керівництвом в Україні створено лабораторію ультразвукового обстеження, впроваджено неінвазивний метод ранньої діагностики дисплазії кульшового суглоба.

Протягом 20 років А.П. Кризь-Пугач проводив велику громадську роботу як головний дитячий ортопед-травматолог МОЗ України та приділяв велику увагу організації вдосконалення дитячої ортопедо-травматологічної служби, підготовці кадрів та впро-

вадженню новітніх наукових розробок у практичну діяльність.

Анатолій Павлович ініціював організацію бригадних виїздів інститутських фахівців із дитячої ортопедії до обласних центрів, де проводилися науково-практичні конференції з актуальних питань раннього виявлення уроджених та набутих захворювань опорно-рухового апарату в дітей, показові операції. Зокрема, зверталася увага на профілактику та лікування положового паралічу верхньої кінцівки. До участі в таких конференціях, окрім ортопедів-травматологів, запрошували акушерів, невропатологів, педіатрів, дитячих хірургів.

А.П. Крись-Пугач — автор понад 560 наукових праць, у тому числі 8 монографій, 14 методичних рекомендацій, 12 авторських свідоцтв, 6 патентів України. Під його керівництвом виконано та захищено 6 докторських та 24 кандидатських дисертації.

За свою практичну діяльність А.П. Крись-Пугач прооперував понад три тисячі дітей та підлітків із тяжкими ураженнями опорно-рухової системи. У 1995 р. Указом Президента України А.П. Крись-Пугачу присвоєно почесне звання заслуженого лікаря України.

Анатолій Павлович входив до редакційних колегій журналів «Ортопедия, травматология и протезирование», «Вісник ортопедії, травматології та протезування», «Дитяча хірургія», «Травма». Багато років він був експертом ВАК України, членом президії правління Всеукраїнського наукового товариства ортопедів-травматологів, входив до атестаційної комісії МОЗ України, був науковим експертом вченої ради МОЗ України, членом Міжнародного товариства ортопедів-травматологів (SICOT), членом Американської академії ортопедів-хірургів (AOOS). Він брав активну участь у роботі конференцій у Берліні, Дрездені, Лейпцигу, Грайсвальді, Мюнхені, був учасником американської академії хірургів-ортопедів (Сан-Франциско) та конгресу SICOT (Париж).

Анатолій Павлович був не тільки прекрасним вченим і хірургом, але й чуйним, люблячим сином, прекрасним батьком та дідусем, уважним братом, який постійно опікувався своєю родиною й оберігав її, пишався нею, допомагав своїм рідним. До учнів та колег Анатолій Павлович також ставився як до рідних та вважав колектив своєю сім'єю, завжди прагнув допомогти в будь-яких ситуаціях. Учні назавжди запам'ятають професора А.П. Крись-Пугача не тільки як людину, яка щиро віддавала свої знання з ортопедії, але й навчала їх понад усе любити рідну Україну, знати мову та вивчати історію своєї держави.

Світла пам'ять про Анатолія Павловича — видатного вченого та організатора, доброго, чуйного, вдумливого лікаря, висококваліфікованого дитячого ортопеда-травматолога, хірурга з добрими, вмілими руками, мудрого педагога, великого патріота рідної України та яскравої особистості — назавжди залишиться в серцях його близьких, колег, численних учнів, вдячних пацієнтів. Життя Анатолія Павловича завжди буде взірцем вірного служіння рідній державі, медицині, ортопедичній науці, людям.

*Всеукраїнська асоціація ортопедів-травматологів
Колектив Державної установи «Інститут
травматології та ортопедії НАМН України»
Донецьке медичне товариство
Колектив Донецького НДІ травматології та
ортопедії, кафедра травматології, ортопедії і
ХЕС та кафедра офтальмології ФПО Донецького
національного медичного університету ім. М. Горького
Колектив обласної клінічної травматологічної
лікарні
Редакційна колегія журналу «Вісник ортопедії,
травматології та протезування»
Редакційна колегія журналу «Ортопедия, трав-
матология и протезирование»
Редакційна колегія журналу «Травма» ■*